ВИЗНАЧАЛЬНІ МОТИВАЦІЇ В ТЕХНІЦІ ДЕТЕКЦІЇ БРЕХНІ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Трофимов Т. Ф.

Реферат. Трофимов Т. Ф. ставить під сумнів усталену серед практикуючих психофізіологів думку, що поліграф є лише реєстратором емоційних станів, а не детектором брехні, і заперечує її, спираючись на власну практику понад 10 000 досліджень. Мета праці полягає в тому, щоб з'ясувати, які мотиви визначають виникнення значущих реакцій під час детекції брехні, і застерегти від підміни методики «знання винного» відтворенням картини події в судово-експертній практиці. Автор поєднує теоретичний розгляд нейрофізіологічних уявлень про пам'ять (утворення енграми, проміжна й довготривала пам'ять, гіпотеза голографічної організації пам'яті, рухова, чуттєва, емоційна, логічна й механічна пам'ять) з аналізом випадків зі скринінгових перевірок. Обстежуваний, який перед тестуванням зізнався керівництву в привласненні частини коштів від угоди й дістав запевнення, що наслідків не буде, не виявив реакцій на перевірочні запитання, хоча слід події в його пам'яті, безперечно, зберігся. Так само щире зізнання у вживанні легкого наркотику після першого пред'явлення запитання знімає подальші реакції. Звідси головне положення: слід пам'яті є необхідною, але не достатньою умовою емоційної реакції, а вирішальними чинниками виступають усвідомлення провини й мотив уникнення загрози покарання; для невинуватого обстежуваного діє мотив уникнення соціальної оцінки, який знімає передтестова установка. Детектор брехні, за Трофимовим, становить систему з приладу, методичного прийому й досвідченого поліграфолога, у якій вирішальна роль належить оператору. Автор критикує використання тестів форматів GKT і POT для відтворення картини події: такі тести часто виявляються «порожніми», динаміка показників лежить у діапазоні шуму, тривалість обстеження (не менше 10 тестів із трьома-чотирма повтореннями) і психологічне навантаження зростають, а висновки про участь чи вину стають помилковими. Тест GKT, на його думку, має містити стимул, завідомо значущий для винуватого, а відтворювати картину події доцільно лише після встановлення вини. Положення праці стануть у пригоді поліграфологам і судовим експертам під час вибору методики, а юристам допоможуть критично оцінювати допустимість таких результатів у кримінальному провадженні.

Ключові слова: детекція брехні, поліграф, психофізіологічне тестування, мотив уникнення покарання, усвідомлення провини, слід пам'яті, енграма, методика знання винного, тест GKT, тест POT, передтестова установка, судова експертиза.

Determining Motivations in the Technique of Lie Detection

Trofymov T. F.

Abstract. Many practising psychophysiologists regard the polygraph merely as a recorder of emotional states rather than a lie detector. Drawing on more than 10,000 examinations from his own practice, Trofimov T. F. challenges this view and examines which motives actually produce significant responses in lie detection. The paper combines a theoretical discussion of the neurophysiology of memory (engram formation, intermediate and long-term memory, the holographic hypothesis and the main types of memory) with observations from screening and pre-employment testing. An examinee who had confessed to his management that he had appropriated part of the proceeds of a deal, and had been assured there would be no consequences, showed no responses to relevant questions, although the memory trace obviously remained; a sincere admission of having tried a soft drug likewise re-

moved further reactions. The author concludes that memory traces are a necessary but not sufficient condition for an emotional response. The decisive factors are awareness of guilt and the motive to avoid the threat of punishment, whereas for an innocent examinee the motive of avoiding social evaluation is removed by the pretest instruction. A lie detector is therefore a system of instrument, technique and experienced examiner, in which the examiner has the decisive role. The author criticises the use of GKT and POT formats for reconstructing the picture of an event: such tests often prove empty, with response dynamics within the noise range, they extend testing to at least ten tests repeated three or four times and may lead to erroneous conclusions about involvement or guilt. A GKT test should contain a stimulus known to be significant for the guilty person, and event reconstruction is appropriate only after guilt has been established. The paper is relevant to polygraph examiners choosing a technique and to lawyers assessing such evidence.

Keywords: lie detection, polygraph, psychophysiological testing, motive to avoid punishment, awareness of guilt, memory trace, engram, guilty knowledge test, GKT, POT, pretest instruction, forensic examination.

Першоджерело: *Трофимов Т. Ф. Определяющие мотивации в технике детекции лжи. Москва, 24.01.2012.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 02.02.2017.*

References

1. Trofymov T. F. Vyznachalni motyvatsii v tekhnitsi detektsii brekhni [Determining Motivations in the Technique of Lie Detection] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2017. Vol. 2, No. 4 (10). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/671-opredelyayushchie-motivatsii-v-tekhnike-detektsii-lzhi (onovlena versiia vid 03.02.2017). [in Ukrainian].

2. Trofimov T. F. Opredelyayushchie motivatsii v tekhnike detektsii lzhi. Moskva, 24.01.2012. URL: http://www.poligraftest.ru/ (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].